Käsiraamat kohaliku omavalitsuse spetsialistidele

Downloaded 19.11.2026

Viimati uuendatud 21.09.2026

Sisukord

Metsloomad tiheasustusalal **3**
Abi osutamine **5**
Õigusaktid **5**
Linnaloom **7**
Soovitused linnaloomadega seotud probleemide ennetamiseks ja lahendamiseks **9**
Imetajad **9**
Linnalindude toitmine **11**
Linnas pesitsevad linnud **12**
Piiritajad, pääsukesed ja tuvid **15**
Loomapojad **17**
Elamusse sattunud metsloomad **19**
Madu koduaias **20**
Linna sattunud suurulukid **21**
Ohud linnaruumis **21**
Haigused, mida metsloomad levitavad **24**
Lisamaterjalid **25**

Metsloomad tiheasustusalal

Tänapäeva maailmas, kus elanikkonna arvukus kasvab ning inimasustus laieneb pidevalt, sagenevad ka kokkupuuted metsloomadega. Loomakaitseseaduse (LoKS) § 2 lõike 1 järgi on loom imetaja, lind, roomaja, kahepaikne, kala või selgrootu. Keskkonnaameti pädevusse kuuluvad loomad, keda ei loeta LoKS-i §-s 2 kirjeldatud põllumajandusloomade, lemmikloomade ega katseloomade hulka.

Metsloomade hättasattumise põhjuseid on palju ja mitmed neist on seotud looduse loomuliku toimimisega (nt kisklus, konkurents jne) ning inimese sekkumine pole vajalik. Küll aga on olukordi, kus metsloomade abitu olukorra on põhjustanud inimese tegevus või tegevusetus. Vastavalt looduskaitseseaduse (LKS) § 62 lõikele 1 korraldab neis olukordades metsloomade abistamist Päästeamet või Keskkonnaamet. Enamikul juhtudel piisab vaid teataja nõustamisest ning sündmuspaigale kohale minna vaja ei ole.

Vältimaks asjatut sekkumist metslooma ellu, on oluline eelnevalt kindlaks teha, kas tegu on abitus seisundis või pelgalt abituna näiva loomaga (tabel 1). Keskkonnaamet korraldab üksnes abitus seisundis loomadele abi osutamise ja/või nende elujõulisuse taastamise.

Tabel 1. Tunnused, mille alusel võib looma lugeda abituks või abituna näivaks

Abitus seisundis loom	Abituna näiv loom
Noorloom, kes on orvustunud ning kelle orvustumine on tõendatud / orvustumise kohta on selge veendumus.	Noorloom, kes näib abitu, kuid kelle orvustumine pole tõendatud / orvustumise kohta puudub kindel veendumus.
Loom, kelle vigastus on nii suur, et see ei parane iseeneslikult.	Loom, kes käitub ebatavaliselt, kuid kel ei ole silmanähtavat füüsilist traumat.
Loom, kes on sattunud väljapoole oma loomulikku elukeskkonda ning kes ei pääse sinna tagasi ilma kõrvalise abita.	Loomataudikahtlusega või loomataudi nakatunud loom.
Linnaloom, kelle organismi talitus on haiguse tulemusel häiritud sellisel määral, et ta ei suuda enam iseenda eest hoolt kanda.	Linnaloom ehk loom, kes elab alaliselt linna territooriumil.

Orvustunud noorloomi saab pidada abituks vaid juhul, kui on tõendatud, et loomavanem on hukkunud või vigastatud sellisel määral, et loom ei ole enam võimeline oma järglast üles kasvatama. Tõenäosus, et noorloom saab ka tulevikus looduses hakkama, on kõige suurem siis, kui loom on üles kasvanud oma vanema, mitte inimese kõrval. Juhtudel, kus loomavanema hukkumine ei ole tõendatud, tuleb loomavanemale anda võimalus naasta oma poja juurde enne inimsekkumist.

Looma võib pidada abituks, kui tema vigastatus on nii suur, et see ei parane iseeneslikult. Sellises olukorras on sageli loomad, kes on saanud autolt löögi ja vigastanud oma selgroogu. Küll aga on mitmeid kergemaid vigastusi, millest taastumiseks ei ole vaja inimese abi. Näiteks võib vastu akent lennanud linnul kuluda põrutusest taastumiseks mitu tundi ning enamikul juhtudel ei ole inimsekkumine vajalik.

Loom, kes käitub kummaliselt, kuid kellel ei ole silmanähtavat füüsilist traumat, loetakse abituna näivaks loomaks. Ebatavaliselt võivad käituda näiteks kärntõvesse või mõnda muusse haigusesse nakatunud loomad, kes pole aga abitud, kuna nende normaalne talitlus ei ole häiritud. Haigused on osa looduse loomulikust toimimisest ning looma organismi ülesanne on nendega võidelda. Küll aga võib haigus pikema aja jooksul looma organismi niivõrd kurnata, et ta ei suuda enam iseenda eest hoolt kanda ning nõrkeb. Juhul kui sellises seisundis loom satub kergesti kättesaadava toidu või varjepaiga otsingul inimasustuse lähedale ning sealt omal käel lahkuda ei suuda, osutatakse looma edasiste kannatuste vältimiseks talle abi. Abituks ei loeta loomataudikahtlusega või loomataudi nakatunud loomi.

Linnaloom ehk loom, kes elab alaliselt tiheasustusala territooriumil, ei ole abitus seisundis. Kui loom satub väljapoole oma loomulikku elukeskkonda ning ta ei pääse sinna ilma kõrvalise abita tagasi (nt on füüsiliselt kinni jäänud või kuhugi kukkunud), on tegemist abitu loomaga.

Kapronvõrku takerdunud kivinugis, kes vajas abitust olukorrast pääsemiseks inimese abi. Foto Anneli Huik

Viimati uuendatud 10.01.2025

Abi osutamine

Metsloomade ellu sekkumine peab igal juhul olema põhjalikult läbimõeldud. Enne sekkumist tuleb kaaluda, ega see loomale rohkem kahju tee. Terve metsloom tunneb end kõige paremini oma looduslikus elukeskkonnas ning loomuliku elu jätkamiseks inimese abi ei vaja.

Abitu looma abistamiseks loetakse vigastatud või haige looma ravimist ja sellele järgnevat looma ettevalmistamist looduses iseseisvalt hakkama saamiseks, looma taasvabastamist kohta, kus on tingimused tema iseseisvalt looduses hakkama saamiseks. Metsloomade abistamisel tuleb esikohale seada looma heaolu. Vaatamata sellele, et abistamise eesmärk on looma elujõulisuse taastamine ning loodusesse vabastamine, ei ole see alati võimalik ega vajalik.

Abistades ei tohi unustada, et tegu on metsloomaga, kelle jaoks on inimkontakt ning looduslikust elupaigast väljaspool viibimine stressiallikas. Vigastatud või abi vajava looma organism on kurnatud ning igasugune lisanduv koormus (stressi vms näol) võib olla viimane piisk karikas. Samuti tuleb mõelda, milline on vigastusest taastumise tõenäosus ning kas pikk ravi- ja taastumisperiood õigustab end või pikendatakse sellega looma kannatusi. Seetõttu ongi mõningates olukordades looma suhtes õigem ta edasistest kannatustest vabastada või jätta loom looduse hooleks. Vigastused, haigused jmt on looduse loomuliku toimimise üks osa ning kui loom pole hätta sattunud inimtegevuse tulemusel, vaid looduslikel põhjustel, siis ei pea inimene sekkuma. Kiskjate, raipetoiduliste loomade ning lagundajate toidulaual on vigastatud või hukkunud loomad väga olulisel kohal. Looduses ei lähe miski raisku.

Keskkonnaameti prioriteediks hättasattunud metsloomade abistamisel on I ja II kaitsekategooriasse kuuluvad liigid, kelle elujõulisuse taastamisel on oluline looduskaitseline väärtus.

- Keskkonnaameti koostööpartneritega, kes hättasattunud metsloomade abistamisega tegelevad, on võimalik tutvuda Keskkonnaameti kodulehel alajaotises „**Hättasattunud metsloom**“.

Viimati uuendatud 10.01.2025

Õigusaktid

Asjaõigusseaduse (AÕS) § 96 lg 4: Metsloom on peremehetu, kui ta on looduslikus vabaduses.

NB! Põllumajandusloomal, lemmikloomal ja katseloomal on alati olemas omanik, metsloomal omanikku ei ole.

Looduskaitseseadus (LKS):

- ✓ § 58 lõike 21 punkt 1: Kohaliku liigi loomi tohib loodusest eemaldada vigastuse ja haiguse ravimiseks ja hüljatud noorlooma üleskasvatamiseks.
- ✓ § 58 lõige 22: § 58 lõike 21 punktis 1 nimetatud juhtudel tohib looma loodusest loata eemaldada ametiülesandeid täitev isik. Kui looma loodusest eemaldamise viis erineb jahiseadusega lubatud viisidest, annab selleks nõusoleku Keskkonnaamet.
- ✓ § 62 lõige 1: Looma abitut olukorda põhjustavate asjaolude kõrvaldamist ning abitusse olukorda sattunud või vigastatud looma vedu ning loodusesse tagasiviimist korraldab Päästeamet või Keskkonnaamet.
- ✓ § 62 lõige 2: Vigase või haige looma elujõulisuse taastamist korraldab Keskkonnaamet.

Loomakaitseseadus (LoKS):

- ✓ – § 6 lõige 1: Looduses vabalt elavate loomade kaitset ja kasutamist reguleerivad lisaks käesolevale seadusele ka looduskaitseseadus, jahiseadus ja kalapüügiseadus.
- ✓ – § 8: Looma ravimisel tuleb teda kaitsta välditavate kannatuste ja haigustesse nakatumise eest.
- ✓ – § 10 lõike 1 punkt 4: Looma lubatud hukkamine on abitusse seisukorda sattunud looma hukkamine.

Lisaks lähtub Keskkonnaamet abitute loomade abistamisel:

- ✓ looduskaitseseaduse § 57 lõikest 1, mis keelustab võõrliikide elusate isendite loodusesse laskmise, ning sama paragrahvi lõikest 2, kus on viidatud keskkonnaministri määrusega kehtestatud võõrliikide nimekirjale;
- ✓ jahiseaduse § 24 lõike 4 punktist 9, mis keelustab abitus seisundis olevale ulukile jahipidamise, kui seadus ei sätesta teisti;

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. aprilli 2021. aasta loomatervise **määrusest (EL) 2016/429**. Abituid metsloomi käsitleb määruse artikkel 84, mis seab maismaaloomade pidamisega tegelevate ettevõtete kohustuseks ettevõte registreerida.

Viimati uuendatud 10.01.2025

Linnaloom

Linnakeskkonda laiendatakse sageli loomade looduslike elupaikade arvelt, mistõttu on aegamööda muutunud paljude loomade elupaigaeelistused ja käitumisharjumused. Taolisi loomi, kes on otsustanud alaliselt tiheasustusalale elama jääda, nimetatakse linnaloomadeks ning tänapäeval jagame paljudega neist – küll enamasti inimestele omast – linnaruumi.

Eesti levinumad linnaloomad on jänesed, oravad, siilid ja rebased ning erinevad linnalinnud, nagu kajakad, varesed, tuvid jne.

Linnakeskkond on metsloomade jaoks atraktiivne mitmel põhjusel. Näiteks võib linnadest leida kergesti kättesaadavat toitu, kaitset looduslike vaenlaste eest ning pesitsuskohti. Enamjaolt ei kujuta elujõulised linnaloomad inimesele ohtu – metsloomale omaselt hoiavad nad inimesest pigem eemale. Küll aga võivad lahtiselt hoiustatud biojäätmed või lemmikloomale välja pandud toit tuua linnalooma lausa inimese koduaeda. Ei ole ka harvad juhud, kus linnaloomadele lausa pakutakse toitu, mis esiteks ei ole vajalik ning teiseks paneb metslooma olukorda, kus ta võibki inimese poolt toitu ootama hakata.

Hallvares lahtisest prügikastist toitu otsimas. Foto Pixabay

Linnaloomadega seotud probleemseid valdkondi reguleerib:

LOODUSKAITSESEADUS (LKS):

- ✓ § 55: Isendi surmamine, kahjustamine ja häirimine – põhjendatud juhtudel võib see olla vajalik, kuid selleks on vaja Keskkonnaameti luba;

- ✓ § 58 Kodumaiste liikide asustamine, loodusest eemaldamine ja tehiskeskkonnas hoidmine – teatud juhtudel ja arvukuse reguleerimise eesmärgil võib Keskkonnaamet lubada linnumunade, välja arvatud kaitsealuste lindude munad, korjamist ja kahjustamist või jahiulukite nimekirja kuuluvate lindude aastaringset laskmist või püüdmist. Kohaliku liigi loomi tohib loodusest eemaldada ainult Keskkonnaameti nõusolekul;

- ✓ § 60 lõige 1: Vara kaitseks looma eest on lubatud kasutada kõiki kaitseabinõusid, mis ei põhjusta looma vigastamist või hukkumist ning mis on inimesele ohutud;

KOHALIKU OMAVALITSUSE KORRALDUSE SEADUS (KOKS):

- § 6 lõike 3 punkt 2: Annab omavalitsusüksusele õiguse ja kohustuse tegeleda muuhulgas näiteks mitteabitute, kuid kohalike elanike seas meelehärmi tekitavate linnaloomadega (sh jahiulukitega väljaspool jahimaid).

Linnud kasutavad ära kõik soodsad võimalused, mis inimene neile linnakeskkonnas on loonud. Kaelushakk ventilatsioonikanalis. Foto Uku Paal

Viimati uuendatud 10.01.2025

Soovitused linnaloomadega seotud probleemide ennetamiseks ja lahendamiseks

Probleemide ennetamine ning inimeste teavitamine ja harimine on alati lihtsam, odavam ja tulemuslikum kui tekkinud konfliktide lahendamine.

Viimati uuendatud 10.01.2025

Imetajad

Linnaruumis toimetavad metsloomad tekitavad sagedasti kohalikele elanikele meelehärmi. Muret tuntakse iseenda ja lemmikloomade ohutuse pärast, pidades silmas eelkõige haiguste levikut.

Näiteks võib rebane või kährik levitada lemmikloomadele kärntõve, aga ka erinevaid parasiitseid haigusi (loe lähemalt **siit**). Viimase vastu aitab regulaarne ussirohu andmine lemmikule. Lisaks on kohatud

linnaruumis ka kopraid, kes oma tegevusega võivad veetaset muuta ja üleujutusi tekitada.

Küll aga leidub elanikke, kes on otsustanud linnas elavate metsloomade asurkondi toetada, pakkudes neile regulaarselt toitu või võimaldades ligipääsu toidule biojäätmete või lemmikloomatoidu näol. Metsloomale regulaarselt toidu pakkumine võib tuua kaasa olukorra, kus loom jääbki inimeselt toitu ootama või lausa nõudma.

Seni kuni metsloomad ei ole abitus seisundis (nt füüsiliselt kinni) või vigastatud sellisel määral, et nad ei suuda enam iseenda eest hoolt kanda, **lasub kohalike elanike heaolu silmas pidades loomadega tegelemise kohustus kohalikul omavalitsusel.**

Ulukite arvukuse reguleerimine linnaruumis

Ulukite (nt rebased, koprad jne) arvukuse reguleerimisel tuleb silmas pidada, et planeeringuga määratud linna, aleviku ja aleviku ning selgelt piiritletav kompaktse asustusega ala (edaspidi tiheasustusala), kus ohutu jahipidamine ei ole võimalik, ei kuulu jahimaa hulka (JahiS § 3 lg 2 p 1). **Samuti ei loeta tiheasustusalale tunginud ulukite jälitamist, püüdmist, tabamist või surmamist jahiseaduse mõistes jahipidamiseks** (JahiS § 23 lg 3 p 1). Seetõttu kuulub jahimaalt väljaspool (sh tiheasustusaladel) vabalt elavate ulukite arvukuse reguleerimine kohaliku omavalitsusüksuse vastutusalasse lähtudes kohaliku omavalitsuse korralduse seadusest (KOKS § 6 lg 3 p 2).

Kohalikul omavalitsusel on võimalus ulukite arvukuse reguleerimiseks kasutada vastavat pädevust ja kogemust omavaid teenusepakkujaid (Jäägriabi OÜ Harjumaal ja Pärnumaal) või kohalikke jahiseltse. Siiski tuleb omavalitsusel sätestada tegevuseks õiguslik alus, olgu see koostöölepingu, ühekordselt väljastatava loa vmt näol. Näiteks on Tartu linn ja vald sõlminud kohaliku jahiseltsiga lepingu. Jahiselts vastutab linnas probleemsete metsloomade püügi ning looduslikku keskkonda toimetamise eest. Loe lähemalt koostööst siit: **https://tartu.ee/et/uudised/tartu-linn-ja-tartu-jahindusklubi-teevad-koostood-linna-sattunud-metsloomade-osas**.

Kuigi tiheasustusalale sattunud uluki arvukuse reguleerimisega seotud tegevusi (sh püüdmist ja surmamist) ei loeta jahipidamiseks ning jahiseadus ei sätesta jahimaadelt väljaspoole tunginud uluki püüdmiseks või hukkamiseks kasutatavate võtete ja vahendite loetelu (sh jahiaega), **soovitame protsessi korraldada ja suunata selliselt, et oleks jälgitud väljakujunenud eetilisi tavasid (vanaloomi ei püüta ega kütita poegimisajal, et ära hoida pesas olevate poegade hukkumine jne) ja vahendeid ning tagatud oleks ohutus inimesele ja teistele elusolenditele.** Samuti on oluline püügivahendid märgistada infoga, mis tegevuseks loa annab (nt koostöölepingu nr, lühike selgitatav tekst vmt).

Püügipuur Foto: Tartu Jahindusklubi

Kas tegevus vajab Keskkonnaameti luba?

Tiheasustusalale sattunud uluki arvukuse reguleerimisega seotud tegevusi (sh püüdmist ja surmamist) ei loeta jahipidamiseks, mistõttu Keskkonnaamet luba väljastada ei saa. **Küll aga sätestab looduskaitseseadus, et kohaliku liigi loomi tohib ümber asustada Keskkonnaameti loa alusel (LKS § 58 lg 2)**. Selleks võib kohalikule omavalitsusele vastavat teenust osutav partner taotleda Keskkonnaametilt luba perioodiks, mil teenust osutatakse. Loa taotlus tuleb esitada **info@keskkonnaamet.ee** e-posti aadressil, kus mh on välja toodud: osutatava teenuse kirjeldus, teenuse osutaja, teenuse osutamise piirkond ja teenuse osutamise periood.

NB! Looduslikku tasakaalu ohustavad võõrliikide (nt kährikkoerte) elusate isendite loodusesse laskmine on keelatud (LKS § 57 lg 1). See tähendab, et linnaruumis kinni püütud võõrliikide isendite ümberasustamine on keelatud ja loomad tuleb hukata

Viimati uuendatud 15.08.2025

Linnalindude toitmine

Linnakeskkonnas saab eristada kolme tüüpi toidu pakkumist lindudele:

- talvine aialindude toitmine toidumajades,
- arvukate linnalindude, näiteks kajakate, vareste ja tuvide toitmine ning
- veelindude toitmine.

Aialindude toitmisega talvel toetatakse lindude hakkama saamist ajal, mil paksu lumekatte tõttu on toidu leidmine raskendatud.

Samas on sagedad juhud, kus korter- või eramajade akendest loobitakse lindudele erinevaid ettejuhtuvaid toidujäätmeid, mis võib naabrite seas tekitada suurt pahameelt. Toidu pakkumine koondab linde ühte paika ning sellega seoses suureneb lärm lindude häälitsuste näol, aga ka väljaheidete hulk ning võimalikud kahjustused varale. Veel enam, pakutud toit ei ole sageli linnule loomuomane ning võib tuua kaasa olukorra, kus linnud jäävadki inimese pakutavat toitu ootama.

Esimesed külmakraadid sügisel ajendavad paljusid inimesi veelinde toitma. Tegemist on aga kriitilise ajaga, mil veelindude toitmisega võime hoopis neile karuteene teha. Nimelt annab toidunappus ning päeva lühenemine veelinnule signaali, et aeg on rändele asuda. Inimene aga, kes veelinnule toitu pakub, annab talle hoopis märguande, et toitu on piisavalt ning rändega pole kiiret. Vaatamata sellele, et rändlinnud suudavad pehmema talve üle elada, siis paksu lumekatte ning krõbedate miinuskraadide ajal jäävad nad siiski hätta ja võivad lausa hukkuda. Nii saab Keskkonnaamet iga aasta teateid rändelt mahajäänud lindudest, kes talve jooksul muutuvad loiuks ning ei suuda enam omal käel toime tulla. Mõneti on tegu looduse loomuliku toimimisega (hilise kurna isend ei saavutanud piisavalt head lennuvõimet, ei kogunud piisavalt rasvavarusid rändeks), kuid kui rändelt maha jäämine on inimese pakutud toidust tingitud, siis lasub selsamal inimesel ka vastutus nende lindude eest. Seetõttu tuleks hoiduda veelindude toitmisest ning vajaduse korral paigaldada toitmist keelavad märgid kohtadesse, kus seda sagedasti ette tuleb.

Linnas pesitsevad linnud

Tiheasustusalad on linnalindudele vägagi soodsad elupaigad tänu kergesti kättesaadavale toidule, kõrghaljastusele ja lamedatele katustele, mis loovad ideaalsed pesitsemistingimused. Lisaks on linnakeskkonnas parem kaitse looduslike kiskjate eest. Linnalinnud on linnaelustiku loomulik osa ning neid ole võimalik tiheasustusaladelt täielikult eemale peletada. Küll aga on saab nii kogukonna kui ka omavalitsuse tasandil tegutsedes linnalindudega rahumeelselt koos eksisteerida.

Tundlikes piirkondades on eriti olulised ennetusmeetmed, et probleemsed liigid ei saaks oma pesitsemist inimesele sobimatus kohas alustadagi. Territooriumi valdajal lasub otsene vastutus

ennetusmeetmete võtmisel, et linnud ei peaks kulutama ressursse asjatult. Ennetusmeetmete kasutuselevõtuks sobivaim aeg on enne pesitsushooaja algust, kuna lindude tahtlik häirimine pesitsemise ja poegade üleskasvatamise ajal on keelatud.

See tähendab, et heidutustööd tuleb teha enne, kui pesas on munad või pojad.

Arvestada tuleb, et varapesitsevad liigid asuvad pesitsemispaika ette valmistama märtsi alguses (varajase kevade korral varemgi).

Lisaks ei piisa ennetusmeetmete ühekordsest rakendamisest, vaid tegevus peab olema järjepidev.

Näiteks võib hõbekajakas inimese poolt eemaldatud pesaalge asemele hakata ehitama kohe uut pesa ning seetõttu tuleb pesaalgeid eemaldada seni, kuni lind valib uue paiga pesitsemiseks.

Linnalindude pesitsusperioodiks peetakse kokkuleppeliselt ajavahemikku 15. veebruarist 15. juulini, liigirühmade kaupa on soovituslikud pesitsusperioodid järgmised:

- varapesitsevad liigid (vareslased, kodutuvi): 15. veebruar kuni 15. juuli;
- hilispesitsevad liigid (eelkõige pääsukesed, piiritaja): 1. mai kuni 15. august;
- ülejäänud liigid (sh kajakad): 1. aprill kuni 15. juuli.

Kajakapesa lasteaia katusel. Foto: Jäägriabi OÜ

Linnaruumis tekitavad vareslased ja kajaklased eelkõige probleeme pesitusperioodil, mil lindude valjud häälitsused ning hallvarestele, hõbe- ja kalakajakatele omane inimeste pikeerimine poegade kaitseks põhjustavad inimestele meelehärmi. Lisaks kannavad linnalinnud jäätmeid laiali ning võivad oma väljaheidetega kahjustada elaniku või linna vara.

Praktilisi nõuandeid pesitsuse ennetamiseks katustel

- ✓ Kata võrguga või paranda võimalikud avaused ja augud maja räästaalustes ning mujal enne lindude saabumist.
- ✓ Hoia katus risust ja muust võimalikust pesamaterjalist puhas, kontrolli katust sageli. Ära hoia lamekatusel ja rõdul tarbetuid esemeid.
- ✓ Külasta katust iga päev ja korista võimalikud pesaalged, andes nii lindudele märku, et tegu ei ole sobiliku pesapaigaga.

- Linde, näiteks vareseid, hakke ja kajakaid, meelitab inimese lähedale pesitsema ka lihtsasti kättesaadav toit. Hoia prügikastid suletuna ja kogu komposti suletud kompostris.

- Vajaduse korral kasuta juba enne pesitsemise algust sobivaid peletusvahendeid, nt röövlinnu kujutisi, ridva otsas hõljuvaid tuulelohesid, silma meenutavaid palle vms. Varieeri neid, sest linnud harjuvad ruttu.

Künnivaresed kuuluvad lahutamatult linnaruumi – kõrghaljastus pakub pesitsemiseks ohutuid kohti, kuhu röövlinde satub harva, ning linnakeskkonnast väljapoole jäävad põllumaad tagavad stabiilse toidulaua.

Tegemist on aga koloniaalse liigiga, kelle valjud häälitsused ning pesaümbrusesse tekkivad väljaheited on kohalikele elanikele meelehärmiks. Lisaks on künnivares püsipesitseja, kes märtsi keskpaigas rändelt naastes kasutab pesitsemiseks sama pesa, mida eelnevalgi aastal.

Seetõttu on pesade eemaldamiseks vajalik Keskkonnaameti luba.

Paraku ei lahenda künnivareste pesade eemaldamine probleemi terviklikult, sest nii võib koloonia hoopiski laguneda väiksemateks gruppideks, kes omakorda valivad ümbruskonnas uue paiga pesitsemiseks, mitte ei lahku linnaruumist. Seetõttu tuleks künnivarestega seonduvate probleemidega tegelemiseks konsulteerida Keskkonnaametiga ning leida linnaruumis rahualad, kus linnud saavad häirimata pesitseda.

Künnivareste koloonia. Foto: Keskkonnaamet

Viimati uuendatud 10.01.2025

Piiritajad, pääsukesed ja tuvid

Probleeme piiritajate ja pääsukeste pesadega ning pööningul pesitsevate tuvidega esineb kõige sagedamini suviti, mil on sobiv aeg renoveerimistöödeks. Katusevahetuseks ning fassaaditöödeks tuleb valida aeg, mil lindude pesitsusperiood on lõppenud.

See tähendab, et mõnel juhul tuleb oodata töödega suve lõpuni, mil väljuvad näiteks hilise pesitseja piiritaja pojad pesast. Vastasel juhul on tegu tahtliku pesitsuse häirimisega, mis on looduskaitseseaduse alusel keelatud. Pääsukeste puhul tuleb arvestada, et liik võib muneda ka teise kurna, kui esimesed pojad on pesast lahkunud. Tuvide pesitsuse vältimiseks pööningul tuleb takistada ligipääs ning vajaduse korral tegeleda pesaalgete eemaldamisega.

ENNETAMINE SUUREMAL TERRITOORIUMIL (OMAVALITSUS, ASULA):

- ✓ järgida õigusaktides sätestatud konkreetseid abinõusid (lisasöötmine, heakord, häirimine jms);
- ✓ planeerida (tõrjumisalad vs. rahualad, haljastus jms);
- ✓ rajada, hooldada ja uuendada haljastust;
- ✓ ennetada ja kõrvaldada probleemide põhjused (prügimajandus, lisasöötmine, toitlustusasutused, lamekatused, avatud pööningud jms), teha regulaarset kontrolli;
- ✓ arvestada konkreetsest konfliktikohast palju laiema tagamaaga (loomapidamishooned, jäätmaad, sadamad, prügimäed jms);
- ✓ teavitada regulaarselt ja ennetavalt keskkonnahariduslikul eesmärgil.

ENNETAMINE VÄIKSEMAL TERRITOORIUMIL (LINNAVÄLJAK, LASTEASUTUS, PARK, VÄLIKOHVIK, KAUBANDUSKESKUS, KORTERIÜHISTU JMS):

- ✓ kõrvaldada ennetavalt ja regulaarselt põhjused;
- ✓ korrastada ja muuta probleemidest lähtudes hoonete ja rajatiste ehituslikke lahendusi (sulgeda või katta võrguga pesitsemist ja varjumist soodustavad aknad, luugid, avaused, tehislikud käigud);
- ✓ kasutada (kevadise pesitsusperioodi ajal) katustel, räästaalustes, seintel jm lindude pesitsemist takistavaid ajutisi ennetusvahendeid (nt lamekatuste kohale madalalt pingutada lindude maandumist takistav võrk või nööriliinid, hoone räästaalused tõkestada sinna ajutiselt pingutatud võrguga, katuseharjadele lisada piigid jms);

- ennetada probleemsete lindude pesitsuskatsetusi, lastes territooriumi valdajal kontrollida ning hooldada varakult enne pesitsushooaja algust regulaarselt katuseid, rajatisi, jäätmaad jm;
- kujundada haljastust;
- soosida looduslikke vaenlasi.

Viimati uuendatud 10.01.2025

Loomapojad

Loomapojad (sh linnupojad) võivad esmapilgul abituna näida, kuid enamikul juhtudel nad inimese abi ei vaja.

Kohates üksikut jänesepoega või metskitsetalle, ei ole muretsemiseks põhjust – loomavanem on poja jätnud üksipäini, sest nii on talle turvalisem. Üldjuhul naaseb loomavanem poja juurde hämarikus, seda aga eeldusel, et inimene on poja juurest lahkunud.

Enne imetajapoja ellu sekkumist tuleks oodata vähemalt 24 tundi veendumaks, et tegu on orvustunud pojaga. See aga ei tähenda, et inimene peab poja juures valvel olema – vastupidi, inimene võib naasta leiukohta 24 tunni möödudes ja kui poeg on endiselt seal, siis küsida abi, helistades Riigiinfo telefonile 1247. Enamikul juhtudel on loomaema oma poja juurde selle aja jooksul naasnud.

Praktilisi nõuandeid imetajapojaga kohtumise puhuks

- Suletud silmade ja karvkatteta oravapoeg tõsta võimaluse korral tagasi pessa või pesa lähedusse. Anna emale aega poja juurde naasmiseks.
- Eestis elavad jänesed poegadele pesa ei tee, vaid jätavad nad n-ö lageda taeva alla. Ema käib poegi toitmas kuni kaks korda päevas, enamasti hämaras. Jänesepoegade ellu sekkuda ei ole vaja, kui neid miski ega keegi ei ohusta.
- Siiliemad on väga tundlikud igasuguse häirimise suhtes ning võivad isegi pesakonna hüljata. Leides siili pesakonna või pesa, ära mingil juhul poegi liiguta või katsu! Suletud silmade ja okasteta siilipoega pessa tagasi tõsta ei tohi!
- Kitsetalled ja põdravasikad veedavad sageli päeva üksipäini, oodates oma ema. Loomavanem käib

- ise vahepeal toitumas ning jätabki selleks perioodiks poja varjulisse paika. Poegade ellu sekkumine vajalik ei ole!

- Inimese lähedus takistab loomavanema naasmist poja juurde. Ära jää loomapoja juurde ootama, kui pole selgeid viiteid, et poeg oleks orvustunud!

Kitseema jätab talle kõrge rohu sisse varju.. Foto: Tarmo Evestus

Linnupojad väljuvad pesadest sageli enne lennuvõimestumist ning jäävad veel mõneks ajaks vanalindude hoole alla.

Seetõttu, kui toome pesast väljunud linnupoja koju, võtame temalt ära võimaluse kasvada oma vanematega, kes õpetaksid pojale linnueluks vajalikke oskusi. Ka parima tahtmise juures ei suuda inimhool loomavanemat asendada, mistõttu tuleks enne igasugust sekkumist loomapoja ellu küsida nõu Riigiinfo telefonilt 1247.

Praktilisi nõuandeid linnupojaga kohtumise puhuks

- Tõsta linnupoeg, kelle keha pole veel täielikult sulgedega kaetud ja silmad on suletud, pessa tagasi. Lindude lõhnatundmismeel on kehv ja seepärast ei pea muretsema, kui linnupoega on katsud palja käega.

- Linnupoeg, kes on juba sulgedega kaetud ning pesast lahkunud, peab jääma oma vanalindude hoole alla. Vajaduse korral võib liigutada poja vahetus läheduses olevasse varjulisse kohta, kui teda ohustavad kassid või koerad.

- Allakukkunud munade või poegadega linnupesa tuleks esimesel võimalusel puu otsa tagasi tõsta. Vajaduse korral saab selleks teha asenduspesa lilleamplisse, korvi, ämbrisse või muusse riputatavasse anumasse. Kui anum on väga sügav, tuleks sinna asetada oks vms, mida mööda pojad saavad sirgudes välja. Linnuvanemad leiavad poja toidumangumise kisa järgi üles.

- Terve ja hüljatud linnupoja tunnuste kohta loe **siit**.

Muströsta vanalind pesast väljunud poega toitmas. Foto: Pixabay

Viimati uuendatud 10.01.2025

Elamusse sattunud metsloomad

Tuppa sattunud metsloomad tekitavad sageli majaomanike seas muret ja paanikat, kuid rahulikuks jäädes leitakse sageli lihtne lahendus – metsloomale tuleb tagada väljapääs, avades selleks vajaduse korral uksed või aknad, ning anda aega väljumiseks.

Nii näiteks lahenevad enamik tuppa sattunud nahkhiire juhtumeid, kus toa pimedaks tegemise ja akna avamise abil leiab nahkhiir väljapääsu võõrast keskkonnast. Niisamuti piisab akende ja uste avamistest linnule, kes on ekslikult tuppa sattunud.

Juhul kui metsloom on otsustanud paikseks jääda ning ei ole mõne aja möödudes elamust väljunud, tasub küsida nõu, helistades Riigiinfo telefonile 1247.

Mõned liigid aga eelistavadki inimese lähedal elamist, kuna majade ümbruses leidub närilisi. Nii näiteks saame iga aasta teateid nugistest jt kärplastest, kes on otsustanud pööningule või seina vahele pesa

teha.

Küll tuntakse rõõmu näriliste vähesusest, kuid teisalt ka muret, sest pesa ehitustööde käigus võidakse maja soojustusmaterjali jmt kahjustada. Neis olukordades metsloom abitus olukorras ei ole ning Keskkonnaamet sekkuma ei pea.

Küll aga saab inimene ise leida murele lahenduse, kui sulgeb avaused, mille kaudu metsloom majja pääseb, või teeb koostööd jahimeestega, kes abistavad teda loomapüügiga.

Majja kolinud metsnugis võib küll häirida seal elavaid inimesi, kuid ei vaja abistamist, sest on terve ning saab vabalt liikuda. Foto: Leo Eensoo

Viimati uuendatud 10.01.2025

Madu koduaias

Soojalembelisi ja päikese käes peesitamist armastavaid madusid võib kohata kasvuhoones, kompostihunnikus või peenrakile all. Hirm madude ees paneb inimesi sageli ettearvamatult käituma, kuid kõige olulisem taolises olukorras on säilitada rahu – üldjuhul pelgab madu inimest ja talle tuleb anda võimalus lahkumiseks.

Igasugusel kokkupuutel madudega tuleb silmas pidada, et siksakilise seljamustriga mürkmadu on rästik ning kollaste kuklalaikudega madu nastik.

Juhul kui tekib vajadus madu liigutada, nt kasvuhoonest välja tõsta, siis tuleb seda teha ettevaatlikult,

pöörates tähelepanu isikukaitsevahendite kasutamisele. Näiteks võib kasutada pakse kindaid või reha, mille abil tõsta madu kaanega anumasse ja ta seejärel paari kilomeetri kaugusele viia.

Tuppa sattunud rästiku eemaldamisel võib kasutada sama meetodit, kuid kui hirm mürkmao ees on suur, tasub küsida abi, helistades Riigiinfo telefonile 1247.

Praktilisi nõuandeid madudega konflikti vältimiseks

- ✓ Hoia muru madalana – maod eelistavad kõrge rohuga paikasid, kus neil on võimalus varjuda.
- ✓ Hoia biojäätmeid kinnises komposteris. Hajaasustuses hoia lahtine komposter või kompostiaun majast kaugemal, sest see võib tuua kaasa kutsumata külalisi madude näol.
- ✓ Ladusta aiajäätmeid, nagu oksad jms, majast võimalikult kaugel, sest need on sobiv varjepaik madudele.
- ✓ Jää rahulikuks ning küsi vajaduse korral nõu Riigiinfo telefonilt 1247.

Viimati uuendatud 10.01.2025

Linna sattunud suurulukid

Linna sattunud suurulukid, nagu põdrad või karud, võivad kujutada ohtu nii iseendale kui ka inimesele. Enamasti satuvad suurulukid linnakeskkonda üksnes läbirändel või juhuslikult ning suudavad leida tee tagasi looduslikku keskkonda.

Küll aga võib hiliskevadel kohata näiteks põdramullikaid, kes iseseisvat elu alustades satuvad tavalisest elupaigast väljapoole ning jäävad sinna lõksu.

Sügiseti võivad karud jõuda kergesti kättesaadava toidu otsinguil inimasustuse lähedale.

Igal juhul tuleks linna sattunud suurulukist teatada, helistades Riigiinfo telefonile 1247.

Kiiret reageerimist vajavate juhtumite puhul, kus tuvastatakse oht inimese elule või varale, reageerib esmajoones Päästeamet.

Vajaduse korral kaasatakse sündmuse lahendamisesse Politsei- ja Piirivalveamet, Keskkonnaamet ning ka kohaliku jahiseltsi esindaja.

Viimati uuendatud 10.01.2025

Ohud linnaruumis

Vaatamata eelistele, mida linnaruum metsloomadele pakub, on seal ka palju ohtusid. Sageli ristuvad metsloomade liikumisteed autoteega, mis võib lõppeda kokkupõrkega.

Keskkonnaamet soovitab tähistada teelõigud, kus kokkupõrked metslooma ja auto vahel on sagedased, vastava märgistusega. Märgistused võivad olla ka hooajalised, nt perioodil, kus mõne liigi (nt kahepaiksete) liikumisaktiivsus on suurem.

Nii näiteks tähistab Viljandi linn igal sügisel teelõigud, mida pardid kasutavad ühelt veekogult teisele liikumiseks.

Et juhtida autojuhtide tähelepanu siilide teeületuskohtadele, on soovituslik kasutada vastavat liiklusmärki. Foto: Pixabay

Unarusse jäänud ehitised võivad samuti olla ohuks metsloomadele, kes võivad nendesse lõksu jääda.

Allpool toodud pildil on bassein, kuhu madala veetaseme tõttu on lõksu jäänud nii koprad kui ka erinevad veelinnud. Taoliste olukordade vältimiseks on võimalik kasutada käepäraseid vahendeid, et luua väljapääsutee hättasattunud loomadele.

Väljapääsutee basseinist, kuhu madala veetaseme tõttu on metsloomad lõksu jäänud. Foto: Karmel Ritson

Klaaspinnad linnaruumis (nt bussipeatused, spordiväljakud, kõrghooned) on ühed sagedamad abitu seisundi põhjustajad lindude seas.

Pinnalt peegelduv taevas või rohelus annab linnule eksliku signaali jätkuvast lennuruumist, mistõttu põrkub lind klaasiga kokku. Kokkupõrke tulemusel võib lind saada kerge põrutuse, kuid on ka juhtusid, kus lind võib kaotada vigastuse tõttu lennuvõime, saada tõsise peatrauma või lausa hukkuda. Kergematest kokkupõrgetest taastumiseks vajab lind rahulikku keskkonda ja aega. Enamasti piisab varjulise koha leidmisest või linnu õhuavadega karpi paigutamisest. Taastumise aeg võib varieeruda mõningatest minutitest kuni mitme tunnini sõltuvalt vigastuse raskusastmest.

Klaaspindade kleebised. Foto: autor

Praktilisi nõuandeid lindude klaaspindadega kokkupõrgete vältimiseks

- Tõmba akna ette ruloo või kardin.
- Nurgaakende puhul tõmba ruloo või kardin ette vähemalt ühele poole. Hästi läbi paistvate klaaside puhul näevad linnud üksnes seda, mis on teisel pool klaasi, näiteks rohelust ja taevast.
- Kleebi akendele kleepse või paberist kaunistusi. Oluline on, et elemendid oleks tihedalt u 10 cm vahedega. Lihtsam variant on kleepida aknale ajutiselt (suurema rände ajaks) maalriteibiga ruudustik.
- Kustuta pimedal ajal ebavajalikud tuled. Paljud linnuliigid rändavad öösel. Suur valgusreostus raskendab neil öist orienteerumist, eksitab ja põhjustab halvemal juhul kokkupõrkeid hoonete

- akendega.
- Võimaluse korral tuleks uute klaashoonete planeerimisel kasutada madala peegeldusteguriga või dekoorklaase.

Viimati uuendatud 10.01.2025

Haigused, mida metsloomad levitavad

Metsloomad kannavad mitmeid erinevaid haigusi, mida nad võivad ka lemmikloomadele levitada.

Kärntõbi

Üheks tuntumaks taoliseks haiguseks on kärntõbi, mida levitavad koerlaste seast näiteks kährikud ja rebased. Kärntõve põhjustajaks on süüdiklestad, mis tekitavad sügelust ning toovad kaasa ka karvade väljalangemise. Tihtipeale on just puuduvad sabakarvad need, mis annavad märku, et metsloom võib kärntõve all kannatada. Linnakeskkonnas elavad kärntõves metsloomad võivad haigust levitada ka koertele, kuid seda eeldusel, et koer on olnud otseses kokkupuutes või liikunud samades paikades, kus kärntõves loom. Süüdiklest võib kanduda lemmikloomalt ka inimesele, kuid suurt ohtu ta tervisele ei kujuta. Tegemist on ravitava haigusega ning kui on kahtlus, et koer on kokku puutunud kärntõves metsloomaga ning lemmikloomal esineb sügelust, tuleks pöörduda veterinaari poole. Lemmikul võib olla ka mõni muu sügelust põhjustav nahahaigus ehk alati ei ole looma kiheluse taga just kärntõbi.

Kärntõves rebane

Koerte katk

Koerte katk on nakkushaigus, mida on ka Eesti koerlaste, sh ka rebaste seas leitud. Tegemist on väga nakkava haigusega, mis kõigepealt mõjutab loomade hingamisteid ja seejärel juba närvisüsteemi. Koerad on haigusele väga vastuvõtlikud, kuid koerte katku vastu on võimalik oma lemmikuid vaktsineerida.

Siseparasiidid

Lisaks sellele võivad metsloomad olla ka erinevate parasiitsete paelusside kandjad. Näiteks on rebaste seas levinud ehhinokokk-paeluss, mille munad võivad rebase väljaheite kaudu ka koerale edasi kanduda. Koer omakorda võib nakatada ka inimest. Eelmainitut saab aga vältida andes oma lemmikule regulaarselt ussirohtu.

Viimati uuendatud 15.08.2025

Lisamaterjalid

Häirekeskuse riigiinfo telefon 1247 võtab ööpäevaringselt vastu teateid keskkonnaalaste õiguserikkumiste, samuti abitute loomade kohta. Vajadusel suunatakse teataja pöördumine edasi Keskkonnaametile.

- Täiendavat teemaga seonduvat leiad KeA kodulehel alajaotustest: **Hättasattunud metsloom**
- **Pesitsevatest linnalindudest**
- **Teade riigiinfo telefonile 1247**

Lisalugemist:

- **Linnaelustiku käsiraamat**
- Raamat **Eesti imetajad**

Eestimaa Looduse Fond:

- **Nahkhiirte õpimapp**
- **KKK nahkhiirtest**

Eesti Jahimeeste Selts:

- **Ulukid teel**
- **Metsloomal on alati peatee**
- **Kui on juhtunud õnnetus metsloomaga**
- **Õppematerjalid**

Eesti Ornitoloogiaühing:

- **Mida teha leitud linnupojaga?**

- **Leidsid kakupoja?**
- **Mida teha abitu piiritajaga?**
- **Veelindude toitmine**
- **Mida teha, kui rähn lammutab maja?**

Veebiloengud:

- **Infotund keskkonnaspetsialistidele linnaloomadest**
- **Linnas elavad metsloomad**
- **Mõistlik või mõttetu- millal tasub inimesel vigast looma aidata**
- **Loomalaste raske lapsepõlv**
- **Kutsumata külalised loomade abistamisel**
- **Kohtumine metsloomaga**
- **Õppematerjal Metsloomade aastaring, inimese ja ulukite suhted**

Linnuabi Grupp – lindudega seotud probleemide lahendamine

Jäägriabi OÜ – metsloomadega seotud probleemide lahendamine Harjumaal

Viimati uuendatud 15.01.2025